

Barcelona, 25 de març de 2019

CICLE DE DEBATS L'educació a Catalunya: les apostes necessàries

**PER UNA TRIA D'ESCOLA JUSTA I IGUALITÀRIA:
COM FER POSSIBLE UN MARC D'ELECCIÓ DE CENTRE QUE NO PROVOQUI SEGREGACIÓ?**

PALAU MACAYA, Dimecres 27 de març de 2019, de 18:00h a 20:00h

Catalunya és, després de Madrid, la comunitat amb un nivell més elevat de segregació econòmica entre escoles. A Barcelona, si les famílies triessin el seu centre de primària més proper, la segregació de l'alumnat desafavorit es reduiria entre un 20% i un 70%, depenent de la zona.

No regular el procés d'elecció o obrir-lo molt (models de zona única en grans ciutats) incrementa la segregació.

Alhora, és poc realista pensar en un sistema on es "forçi" a les famílies a escolaritzar els seus fills en aquells centres que millor convingui per assegurar una distribució equilibrada.

El repte és utilitzar els instruments disponibles (zonificació i adscripcions, reserva de places, informació a les famílies, planificació de l'oferta i concentració de recursos en centres desafavorits) perquè les famílies triïn en confiança i sense risc de provocar segregació.

La segregació escolar és un **problema no resolt a Catalunya**. Per exemple, pel que fa a la **segregació de l'alumnat immigrant**, dades del darrer informe del Síndic de Greuges (2016) sobre aquest tema indiquen:

- En la majoria de municipis els nivells de segregació escolar a l'educació primària i secundària superen els nivells de segregació urbana.
- No existeix una clara relació entre el nivell de segregació escolar dels municipis i el pes que hi té el fet migratori.
- El gruix de la segregació escolar es produeix dins dels municipis, més que no pas entre els municipis.
- El nivell general de segregació s'ha mantingut força estable en els darrers 10 anys.

Si ens fixem en el cas de [Barcelona, el curs 2017-2018](#), un 63,8% dels centres públics de primària i secundària tenien més del doble d'alumnat estranger que l'escola concertada més propera. En conjunt, **el sector concertat escolaritza la meitat de l'alumnat estranger que li pertocaria atenent al seu volum global de matrícules**.

D'acord amb un [estudi recent elaborat per Xavier Bonal i Adrián Zancajo](#) per al Consorci d'Educació de Barcelona, el curs 2016-2017 el 18% dels alumnes d'infantil i primària assisteixen a la seva escola més propera. Aquest percentatge puja fins al 21,5% entre els alumnes que assisteixen a centres públics i fins al 23,5% entre els estrangers; en canvi, la proporció baixa al 14,5% entre els alumnes d'escola concertada i se situa en el 17% entre l'alumnat nadiu.

Pel que fa a la **segregació de tipus socioeconòmic**, dades extretes del PISA 2015 permeten concloure que ([Murillo i Martínez-Garrido, 2018](#)):

- Catalunya és la segona comunitat de l'Estat espanyol amb un nivell de segregació més elevat de l'alumnat de perfil socioeconòmic baix (índex=0,30), únicament superada per Madrid (0,36). Alhora, Espanya (índex=0,31) és el sisè país de la Unió Europea amb nivells més alts de segregació socioeconòmica, només superat per països de l'Est (Eslovàquia=0,31, Romania=0,32, Bulgària=0,34 i Hongria=0,39) i per Lituània (0,31).

Si ens fixem en la [distribució de l'alumnat amb beca de menjador](#) entre escoles públiques i concertades, constatem que el curs 2016-2017, a Catalunya, el sector concertat hauria d'acollir 17.000 alumnes becats més perquè poguéssim parlar d'una escolarització equilibrada entre sectors de titularitat. En el cas de Barcelona, si el conjunt de famílies triessin el seu centre de primària més proper, la segregació de l'alumnat més desafavorit (receptor del fons d'emergència social) es reduiria entre un 20% i un 70%, depenent de la zona escolar.

L'evidència mostra amb rotunditat que una xarxa escolar segregada, on els centres escolaritzen perfils marcadament diferents d'alumnes (socioeconòmic, acadèmic o ètnic), és una xarxa que **compromet la funció d'igualació d'oportunitats** pròpia de l'educació. Això és així perquè la segregació:

- **Incrementa la desigualtat educativa.** La concentració d'alumnat amb dificultats socioeconòmiques o immigrant en alguns centres dificulta el progrés acadèmic de l'alumnat. Això és conseqüència de l'efecte "company", i té una incidència negativa principalment sobre el rendiment i les expectatives educatives dels alumnes més desafavorits.
- **Redueix l'efectivitat educativa en el seu conjunt.** Passar d'una xarxa escolar segregada (amb centres majoritàriament afavorits i centres majoritàriament desafavorits) a una xarxa no segregada (majoria de centres de perfil heterogeni o escolarització equilibrada) implica guanys significatius en els resultats educatius del conjunt del sistema. Allò que guanyen els alumnes en el pas d'un centre desafavorit a un centre heterogeni és molt superior al que poden perdre els que passen d'un centre afavorit a un heterogeni.

Per tant, **una reducció de la segregació escolar incrementa els resultats globals i l'equitat del sistema** i alhora permet una gestió més eficient dels recursos materials i humans dels centres. En el cas de les famílies, menys segregació implica menys preocupació per la composició social de cada escola i conferir més importància a criteris com el projecte educatiu o la proximitat.

Ningú dubta que **totes les famílies volen la millor escola per als seus fills**. Tanmateix, allò que valoren i esperen d'una escola de qualitat, les seves preferències i els seus criteris per descartar i per triar opcions de centre varien força entre els diferents sectors de famílies: algunes valoren per sobre de tot el projecte educatiu de les escoles, d'altres supediten aquest criteri al perfil social dels alumnes d'uns i altres centres, o a la seva proximitat a la llar. Entremig la no gratuïtat de les escoles (principalment concertades) redueix el marge d'opcions elegibles per a les famílies amb menys recursos.

Moltes famílies experimenten un **conflicte entre la tria de centre que voldrien fer i la que a la pràctica poden fer**, en un marc que regula l'oferta disponible i el procediment d'admissió d'alumnat. I sovint viuen aquest conflicte com vulneració del seu dret a la llibertat d'elecció.

Els estudis demostren que no regular el procés d'elecció o obrir-lo molt (per exemple en els models de zona única en grans ciutats) incrementa la segregació (veure, per exemple, l'[informe "Què funciona en educació" d'Ivàlua i la Fundació Jaume Bofill](#) sobre aquesta qüestió). Però al mateix temps, és poc realista pensar en un sistema on es "forci" a les famílies a escolaritzar els seus fills en aquells centres que millor convingui per assegurar una distribució equilibrada de l'alumnat. La qüestió en joc és, per tant, saber si és possible una **solució entre aquestes opcions "maximalistes" que vetlli per l'escolarització equilibrada**.

Com han de ser aquestes solucions?

- És la delimitació de **zones escolars** un bon instrument per conjuguar preferències familiars i contenció dels processos de segregació? Com de grans i heterogènies han de ser aquestes zones?
- Serveix la **reserva de places** per a alumnat desafavorit o de **matrícula viva** als centres per avançar cap a l'escolarització equilibrada? I l'establiment de **quotes màximes**? Posen aquests instruments en risc el marge de tria de centre per part d'unes i altres famílies?

- Com s'han de definir i quin pes han de tenir en la baremació les **adscripcions** d'escoles de primària a centres de secundària? Fins a quin punt donen confiança i seguretat a les famílies en el moment d'escollir?
- Quins instruments o programes poden servir per **apoderar les famílies** més vulnerables (amb menys informació i capacitat de tria) per tal que facin eleccions més estratègiques i fonamentades?
- Com **enfortir els centres més desfavorits** i segregats perquè, des de la seva **autonomia**, desenvolupin **projectes transformadors** que atreguin nous perfils de famílies?

Quines condicions es requereixen perquè aquestes solucions es puguin aplicar i siguin efectives?

- Quins criteris de **planificació de l'oferta** necessita un marc d'elecció escolar que pugui just i no segregador? On s'han d'obrir **places** escolars i on s'han de tancar?
- Com garantir que tots els centres són igualment elegibles per part d'aquelles famílies que els tenen en la seva àrea de proximitat? En particular, com neutralitzar les barreres econòmiques que representa la **no gratuïtat** dels centres sostinguts amb fons públics, especialment dels centres concertats?
- Com aconseguir el **consens necessari entre els diferents actors** implicats en el camp de l'elecció escolar (administració i centres públics, centres concertats i famílies) per avançar amb fermesa cap a un marc de tria escolar just i igualitari?

El 18 de març, es va signar al Parlament de Catalunya el **Pacte contra la segregació escolar a Catalunya: un compromís per a l'èxit educatiu**, impulsat pel Síndic de Greuges i el Departament d'Educació. Aquest pacte avala la necessitat de combatre la segregació des de la coresponsabilitat de tots els agents educatius, la millora del finançament i la gratuïtat real de l'ensenyament públic i concertat. Alhora, el Govern treballa actualment en el disseny d'un **nou Decret d'admissió** que es planteja, alhora, com un mecanisme de gestió de la demanda i com un instrument contra la segregació escolar. En paral·lel, s'estén en l'**àmbit municipal** la consciència que cal apostar per polítiques d'escolarització equilibrada que millorin les oportunitats educatives del conjunt dels alumnes; un bon exemple és el **Pla de xoc contra la segregació, per la igualtat d'oportunitats i l'èxit educatiu** del Consorci d'Educació de Barcelona, fet públic el 20 de març, i que té entre els seus objectius detectar l'alumnat en situació de vulnerabilitat i garantir la seva distribució equilibrada dins la xarxa educativa.

És, doncs, un **bon moment per debatre** al voltant d'aquests interrogants; d'analitzar la problemàtica, conèixer quina és la realitat i les polítiques que funcionen en altres països, examinar les decisions que s'estan prenent a casa nostra i garantir que ens movem en la bona direcció. Hi ha en joc el futur de l'educació al nostre país.

Per una tria d'escola justa i igualitària: Com fer possible un marc d'elecció de centre que no provoqui segregació?

COM FER POSSIBLE
UN MARC D'ELECCIÓ DE
CENTRE QUE NO PROVOQUI
SEGREGACIÓ?

#PerQueApostem

Totes les famílies volen la millor escola per als seus fills. Tanmateix, no totes les famílies valoren i esperen el mateix d'una escola de qualitat. Sabent que els processos de tria de centre condicionen la composició social de les escoles, ens preguntem:

- Quines polítiques d'elecció d'escola poden permetre combinar preferències familiars, autonomia escolar i no segregació?
- Quins criteris han de guiar les polítiques d'admissió d'alumnes?
- Com es pot acompanyar les famílies en el procés de tria?
- Com afavorir una política d'autonomia escolar compromesa amb l'equitat i l'escolarització equilibrada?

Aquests interrogants són a la base de l'acte públic que aquí presentem sota el títol "Per una tria d'escola justa i igualitària: com fer possible un marc d'elecció de centre que no provoqui segregació?", que tindrà lloc al **Palau Macaya (Barcelona)**, el **dimecres 27 de març de 18:00h a 20.00h**.

<https://www.fbofill.cat/agenda/una-tria-descola-justa-i-igualitaria>

Per afrontar aquestes qüestions i donar-hi resposta, comptarem amb **experts i autoritats educatives (Departament d'Ensenyament i Consorci d'Educació de Barcelona)**, que aportaran anàlisi, reflexions i propostes aterrades sobre el tema. La conferència inaugural correrà a càrrec de **Marco Oberti**, Director de l'Observatoire sociologique du changement i professor de la prestigiosa universitat SciencesPo, París (veure CV breu més avall).

PROGRAMA

- 18:00h** **Presentació:** Ismael Palacín (director de la Fundació Jaume Bofill)
- 18:10h** **Ponència:** Marco Oberti (SciencesPo, París)
- 18:30h** **Taula rodona:** com fer possible un marc d'elecció de centre que no provoqui segregació?
- **Xavier Bonal**, professor de la Universitat Autònoma de Barcelona.
 - **Mercè Massa**, Gerent del Consorci d'Educació de Barcelona.
 - **Laia Bou**, inspectora d'Educació al Vallès Occidental.
 - **Roger Martínez**, AMPA de l'Institut Fort Pius.
- Modera: Ismael Palacín (Director de la FJB)
- 20:00h** **Comiat**

Hi col·labora:

Obra Social "la Caixa"

El debat es podrà seguir en directe per streaming a través del web <http://www.fbofill.cat>

Participació a Twitter: [#PerQueApostem](https://twitter.com/PerQueApostem)

Aquest acte forma part del [Cicle L'educació a Catalunya: les apostes necessàries](#), que té per objectiu debatre sobre les apostes prioritàries que té actualment plantejades el nostre país en l'àmbit de l'educació.

Ponent i contra ponents

(En ordre alfabètic)

Xavier Bonal, professor del departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Dirigeix el grup de recerca Globalització, Educació i Polítiques Socials (GEPS) de la UAB i ha estat membre de la xarxa d'experts en Ciències Socials i Educació de la Comissió Europea (NESSE). Especialista en sociologia de l'educació i política educativa, és consultor de diverses administracions públiques i d'organismes internacionals.

[@xavierbonal](#)

Laia Bou, inspectora d'Educació al Vallès Occidental. Ha desenvolupat els càrrecs de coordinadora pedagògica de l'INS Nicolau Copèrnic del 2007 al 2009 i de directora de l'INS Montperdut del 2009 al 2017. Està vinculada a moviments d'innovació pedagògica com Escola Nova 21, forma part de la Xarxa de Centres d'Innovació de Secundària de l'ICE de la UAB.

[@LaiaBou](#)

Roger Martínez, membre de l'AMPA de l'Institut Fort Pius i de l'Observatori de la Segregació Escolar. És professor dels Estudis d'Arts i Humanitats de la Universitat Oberta de Catalunya.

[@RogerMartinezz](#)

Mercè Massa, Gerent del Consorci d'Educació de Barcelona. Anteriorment, Gerent del Districte de Ciutat Vella (Ajuntament de Barcelona).

[@massa_merce](#)

Marco Oberti, director de l'Observatoire sociologique du changement i professor de sociologia de SciencesPo (París). El seu principal àmbit de recerca i publicacions són les desigualtats educatives i urbanes, que estudia des d'una perspectiva comparada i emprant metodologies quantitatives i qualitatives.

Per concertar entrevistes amb ponents i contraponents, podeu contactar amb:

Miquel Àngel Alegre (cap de projectes FJB):

malegre@fbofill.cat

93 458 87 00

620 918 577

Ismael Palacín (director FJB):

ipalacin@fbofill.cat

93 458 87 00

620 587 300

Cicle “L’educació a Catalunya: les apostes necessàries”

Bona part dels reptes que té actualment plantejats l’educació al nostre país no són pas nous. Però adquireixen una rellevància especial en el moment actual; el context social i econòmic possibilita pensar en apostes educatives de més calat i ambició del que ho han vingut sent els darrers anys.

Si aspirem a construir i consolidar un sistema educatiu de qualitat, eficient i equitatiu, que jugui en la primera divisió dels sistemes educatius mundials, faríem bé d’aprofitar la finestra d’oportunitat que ara mateix s’obre.

En el cicle “L’educació a Catalunya: les apostes necessàries” us convidem a debatre una selecció clau d’aquestes apostes.

- **Per invertir més i millor. On han d'anar els recursos en educació els propers anys?** 05/11/18, CaixaFòrum Barcelona, 9:00h.
- **Per un ensenyament gratuït. Com garantir la gratuïtat d’una escola de qualitat?** 04/12/18, Palau Robert, Barcelona, 18:00h.
- **Per la continuïtat més enllà de l’ESO. Com avançar cap a la universalització dels estudis secundaris postobligatoris?** 14/02/19, Palau Macaya, Obra Social "la Caixa", Barcelona, 18:00h.
- **Per una tria d’escola justa i igualitària. Com fer possible un marc d’elecció de centre que no provoqui segregació?** 27/03/19, Palau Macaya, Obra Social "la Caixa", Barcelona, 18:00h.

El cicle “Les apostes necessàries” inclou ponències i taules rodones amb els principals experts en cadascun dels reptes i matèries tractades, els agents educatius i socials protagonistes en cada cas, així com les primeres autoritats educatives del país.

Més informació del projecte: <https://www.fbofill.cat/leducacio-catalunya>

Dades de contacte

La **Fundació Jaume Bofill** és una fundació cultural privada creada l'any 1969. Des d'aleshores, les actuacions que duu a terme promouen el coneixement de la societat catalana, el debat de les noves idees i propostes per avançar cap a una major justícia social, i l'actuació de persones i col·lectius diversos que també busquin la transformació i el canvi social. Des de l'any 2009, la Fundació Jaume Bofill centra el conjunt de la seva activitat com a un *Think-and-Do tank* al voltant de l'educació i el seu context social, **impulsen iniciatives, recerques i debats per transformar l'educació a Catalunya**.

Projecte “Cicle L'educació a Catalunya: les apostes necessàries”

Miquel Àngel Alegre (cap de projectes FJB):

malegre@fbofill.cat

93 458 87 00

620 918 577

Ismael Palacín (director FJB):

ipalacin@fbofill.cat

93 458 87 00

620 587 300